

Prehistorische waternamen

door MAURITS GYSSELING

De prehistorische hydroniemen zijn allemaal of bijna allemaal afleidingen.

Feminiene hydroniemen op *-ā* zijn vooral voor Noord-west-Europa, masculiene op *-er*, *-is* of *-os* vooral voor Zuid-Europa karakteristiek. Toch zijn er ook in de Nederlanden nog heel wat namen op *-is*.

Semantisch behoren de prehistorische hydroniemen meestal tot een van beide betekenis categorieën „schitterend” of „uitbuigend”. In het betekenisveld „schitterend” is de helderheid van het water of de witte, gele, rode etc. kleur van de bodem bepalend geweest bij de naamgeving. Bij „uitbuigend” worden bochten of meanders van de waterloop bedoeld. Daar evenwel „schitterend” en „uitstekend, uitbuigend” nauw samenhangende begrippen zijn, met als onderliggende betekenis „energiek”, zodat vele Indo-europese wortels beide betekenissen vertonen, is het in concreto bij vele waternamen onmogelijk, zich voor een van beide uit te spreken. De beddingverlegging of recht-trekking van vele waterlopen en de watervervuiling in onze tijd hebben de taak van de etymoloog nog bemoeilijkt.

Dat een waterloop slechts één naam draagt die voor zijn gehele loop geldt, is een vereiste van een jongere, vooral van onze tijd. In prehistorische tijd lijkt elk opvallend segment vaak een eigen naam gedragen te hebben. Vooral de naam van de bovenloop lijkt later vaak tot de gehele

loop te zijn uitgebreid. Doorgaans zijn de namen van segmenten en ook van vele kleine waterlopen verloren gegaan. Ze leven echter vaak voort in daarvan afgeleide nederzettingsnamen. Ten noorden van ongeveer de Canche, de Ardennen en het Duitse Middelgebergte zijn prehistorische nederzettingsnamen afgeleid van waternamen (of van persoonsnamen) door toevoeging van een pluralis-uitgang (in dat geval betreft het primair bewonersnamen) of van een suffix *-ion* (ouder *-iom*); bij van waternamen afgeleide nederzettingsnamen komt ook het stapelsuffix *-ation*, *-ition* veelvuldig voor. Verder zuidwaarts staat de nederzettingsnaam doorgaans in het femininum en is er dus geen formeel verschil met de waternaam. Sedert de Middeleeuwen is dit laatste ook in het noorden het geval. Ook is in de Middeleeuwen vaak het woord beek of een synoniem toegevoegd aan de prehistorische waternaam, of werd deze vervangen door een banale naam zoals molenbeek.

Onderhavige lijst behelst vooral namen uit het gebied bestreken door mijn Toponymisch Woordenboek. Een aantal interessante namen van waterlopen uit andere delen van Europa werd eveneens opgenomen.

1° *bh*, *p* als eerste consonant :

abh-, *ap-* „uitbuigen, schitteren” : *Abhasnā* > Afsnee OV (707 kopie 941 *Afsnis*, nederzettingsnaam uit *Abhasnōs*, 941 *Absna*), aan een scherpe Leiebocht. *Abhasentiā* > 839 *Absentia*, beek te Maldegem OV. *Abharā* in de nederzettingsnaam *Abharitōs* > Afferden NL (2de helft 11de, *Afrithon*), aan de monding van een gebogen beek. *Apalanā* in de nederzettingnaam *Apalanōs* > Appels OV (707 kopie 941 *Applonis*), in een bocht van de Schelde. *Abharinkos* > ± 107 kopie 13de *Obrinka* (gen.), = de Ahr?

Met nasaalinflix : *Ambhā* > Aam, onder Elst GL (eind 11de *Amba*). *Ambhitā* in de nederzettingsnaam *Ambhitōs* > Empte, onder Dülmen WF (10de *Ambiton*), in een bocht van een beek. *Ambhiskarā* > Emscher (947 *Embiscara*), bijrivier van de Rijn te Duisburg. *Ambhalawā* > Amblève (670 kopie 10de *Amblava*), bijrivier van de Ourthe, waaraan in een bocht Amel = Amblève. *Ambhēiā* > Ambie NL (1157 *Ambeia*). *Ambhuranā* > Emmeren, onder Hoepertingen BL (784-91 kopie 10de *Amburnia*). *Ambhuranā* in de nederzettingsnaam *Ambhuranōs* > Eben BL (\pm 1131 *Embormes*).

Uitbreidingen :

bhebh- „schitterend > bruin” (cf. Oi. *babhrú-* „rood-bruin”, Nl. *bever*, genoemd naar zijn bruine pels) : *Bhebhuranā* > 7de-8ste kopie 10de *Bebrona*, beek te Fosses NA; Biesme (10de *Beverna*), bijrivier van de Samber : Beveren aan de IJzer (806 kopie 961 *Bebrona*); Bevere bij Oude-naarde (966 *Beverna*); Beveren-Waas (1122 *Beverne*); enz.

(*a*)*bhadh-* „schitterend, uitbuigend” (cf. Oiers *buide* „geel”, Lat. *badius* „bruin”, Fra. *beige*) : *Bodincus*, oude naam van de Po. *Bhadhinos* > Bosna (1ste *Bathinus*), in Joegoslavië.

(*a*)*pat-*, (*a*)*padh-* „uitbuigend, schitterend” : *Padhos* > Po, kronkelende rivier in Italië. *Patarā* > Pader (midden 12de *Pathera*), waaraan Paderborn; Pfatter, in kreis Regensburg.

Met nasaalinflix (cf. Lat. *pandus* „krom”) : *Pandharā* in de nederzettingsnaam *Pandharitōs* > Pannderden GL (\pm 980 kopie 12de *Pannardum*), in een bocht van de Rijn. *Pandharamā* > Pondrôme NA (1128 kopie 13de *Pondreme*), bij een bocht van een beek. *Pandharalawā* in de nederzettingsnaam *Pandharalawōs* > Pont-de-Loup H (840 kopie

13de *Funderlo*, 1143 kopie 13de *Ponderlous*), in een bocht van de Samber. *Pantarawā* in de nederzettingsnaam *Pantarawion* > Ponterave, onder Waasmunster OV (1190 *Puntraven*), in een bocht van de Durme. *Pandharā* in de nederzettingsnaam *Pandhariakon* > Pünderich RL (11de *Punterche*, 1154 *Punderche*), in een scherpe bocht van de Moezel.

(a)*pak-*, (a)*pek-*, (a)*pagh-*, (a)*bhagh-* „schitterend, uitbuigend” (cf. On. *fagr* „glanzend, schoon”) : *Pekitis* > Vecht (9de kopie eind 11de *Feht*). *Pekitiōn* > Vechten UT (2de *Fectione*), oorspronkelijk naam van de Kromme Rijn? *Pakitā* > Pachten, onder Dillingen SA (\pm 1095 kopie 12de *Pahta*). *Bhakitā* in de nederzettingsnaam *Bhakition* > Bachte OV (820 kopie 941 *Bathio*), aan een meander van de Leie. *Paghantiā* > Pegnitz, bijrivier van de Rednitz, Beieren. *Bhaghinā* > Bayen, onder Keulen (948 *Beina*). Ablaut *Pōkā* of *Pākā* > Poeke OV (1155 *Poca*).

(a)*pej-* „uitbuigend” : *pein-* : *Pinā* > Pene (1067 kopie 1294 *Pena*), gebogen bijrivier van de Leie, waaraan Noordpene (1114 *Nortpenes*) en Zuidpene. *peim-* : *Pimanā* in de nederzettingsnaam *Pimanion* > Fumay ARD (1216 *Fimain*) in een meander van de Maas.

(a)*pew-* „schitterend, uitbuigend” : *peur-* (cf. Lat. *pūrus* „rein”, Gr. *pyrros* „geelrood”) : *Pūrā* > Voer (1222 *Fura*), bijrivier van de Dijle, waaraan Tervuren (\pm 743-50 kopie 9de *Fura*); Voer, bijrivier van de Maas, waaraan *Pūrōn* > 's-Gravenvoeren BL (966 kopie \pm 1191 *Furon*). *Purisā* > Veurs, bijrivier van de Voer. *Purinā* in de nederzettingsnaam *Purinōs* > Veurne WV (877 kopie 961 *Furnis*). *Pyramos*, rivier in Klein-Azië.

peul- : *Paulēiā* > 885 kopie midden 11de *Pauleia*, oude naam van de Bocq, bijrivier van de Maas. *Paulitā* > Polleur LK (898 kopie 13de *Poleda*).

peüt- : *Putēiā* of *Patēiā* > Peutie B (1219 kopie ± 1243 *Poteia*).

ebheu-r- „schitterend, uitbuigend” (cf. Gr. *porphyra* „purperslak”) : *Ebhurnā* > Evere B (1120 kopie 13de *Everna*).

(a)*bhal*, (a)*bhel-* „schitterend, wit” (cf. Gr. *phalos* „wit”) : *Bhaliā* > Belle, bijrivier van de Wimereux, waaraan Belle en Bellebrune PC (1ste helft 12de *Belebrone*). *Bhalastrā* > Balâtre NA (1136 *Balastra*). *Bhalisiā* > Bilzen BL (980 *Belisia*).

bhalat- (cf. Nl. *blond*) : *Bhalattōn* > Blaton H (1139 *Blaton*).

bhelej- > *bhlei-* (cf. Nl. *bleek*) : *Bhleisā* > Blies, bijrivier van de Saar, waaraan de Bliesgouw (940 *in pago Blesensi*) en bij de bron Bliesen SA (11de *Bliesa*). *Bhliisnā* > Bliesheim NR (1059 vals 12de *Blisna*).

(a)*pal-*, (a)*pel-* „schitterend, vaal” (cf. Nl. *vaal*) : *Peliā* > *Filjō*, waaraan Vilvoorde (779 kopie ± 1191 *Filfurdo*). *Pelisā* in de nederzettingsnaam *Pelisōs* > Velzen NH (719-30 kopie ± 1222 *Felison*). *Paliā* > Pailhe LK (1170 kopie ± 1700 *Palia*). *Palamā* in de nederzettingsnaam *Palamion* > Velm BL (784-91 kopie 11de *Falmio*). *Palanā* > Palenberg NR (867 kopie ± 920 *Palembach*). *Palaniā* > Veulen = Fologne BL (1174 *Folon*, 1186 kopie ± 1700 *Folonia*). *Palandhrā* > Vallendar RL (1171 *Valendre*).

palat- : *Platā* in de streeknaam *Platition* > 855 kopie begin 11de *Flethetti*, gouw aan de Eem. *Platanā* > Vleuten UT (± 1220 *Vlotena*) en Flône (1091 *Floa*), bijrivier van de Maas, waaraan Flône LK (1143 kopie 13de *Floena*). *Plattanā* > Vlatten NR (846 kopie ± 920 *Flattana*) en Platten RL (1084 *Platana*, 1212 *Plattena*). *Platrinā* > Vleterbeek (875 kopie 961 *Fleterna*), waaraan *Platrinion* > West- en Oostvleteren (806 kopie 961 *Fletrinio*). *Pleterōn* > Fléron LK (11de kopie ± 1191 *Fletherun*).

pelew- „schitterend, vaal” : *Pelwapā* > Velp, bijrivier van de Demer, waaraan Velpen, onder Halen BL (741 kopie begin 11de *Felepa*, begin 11de *Vellepon*). *Pelwapiā* > Villip NR (873 kopie 13de *Philuppa*). *Plewōn* > Floyon N (752-68 kopie 10de *Fleon*). *Plawiōn* > Flavion NA (1ste helft 12de *Flaviun*). *Plewon* > Vlie (44 kopie 10de *lacus... Flevo dicitur*), oude naam van het IJselmeer.

pelagh- : *Plaghisā* > Pleis (948 kopie 12de *Pleisa*), bijrivier van de Sieg. *Plaghantiā* > Frenz NR (1075-81 kopie 12de *Flagence*).

(a)*bhar-*, (a)*bher-* „schitterend, bruin, uitbuigend” (cf. Nl. *beer*, genoemd naar zijn bruine pels) : *Bharisā* > Beerze, bijrivier van de Dommel, waaraan Oost-, West- en Middelbeers; Beers NB (2de helft 11de *Berse*).

bherej- : *bhreim-* : *Bhriminā* in de nederzettingsnaam *Bhriminōs* > Brummen GL (794 kopie begin 10de *Brimnum*).

bherew- (cf. Nl. *bruin*) : *Bherwinis* > Berwinne (1216 *Beruwinn*, *Berwin*), bijrivier van de Maas. *Bherustamā* in de nederzettingsnaam *Bherustamion* > Brustem BL (1161 *Brustemio*).

bherak- „schitterend, uitbuigend” (cf. Ohd. *brehen* „oplichten”) : *Bhrakanā* > Braine (966 kopie 15de *Brania*), bijrivier van de Zenne, waaraan Eigenbrakel = Braine-l'Allœud B (1160 *Brakna*, ± 1195 *Braina*); Brainette, waaraan 's-Gravenbrakel = Braine-le-Comte (10de *Bracna*, 1195 *Braina*).

bharn-, *bhern-* „schitterend, bruin, uitbuigend” (cf. On. *björn* „beer”) : *Bharnā* > Bourne, beek in dep. Drôme; Borre(beke), bijrivier van de Leie, waaraan Borre N (1174 kopie ± 1275 *Borre*). *Bharnōn* > Burnot (935-37 kopie 10de *Bornon*), bijrivier van de Maas, waaraan *Bharnion* > Brogne, nu Saint-Gérard NA (932 kopie 10de *Bronium*).

(a)par-, (a)per- „schitterend, uitbuigend” (cf. Lat. *pārēre* „verschijnen”) : *Paris* > Veur (9de kopie eind 11de *Fore*), waaraan Voorburg ZH (9de kopie eind 11de *Foreburg*), Voorschoten ZH (9de kopie eind 11de *Forschate*) en 776 kopie ± 1170 *Forismarische. Paranā* > Voorne (1105 *Fornhe*) en Verrebroek OV (1187 *Vorrabroch*). *Parariā* > Vurre (820-22 kopie 941 *Foraria*), Leiearm te Afsnee.

perej- : *preim-* : *Primantiā* > Prims (802 kopie 14de *Primantia*), bijrivier van de Saar.

parn-, *pern-* „schitterend, uitbuigend” : *Pernā* in de nederzettingnamen *Pernōs* > Pernes-en-Artois PC (1066 *Pernes*) en Pernes-lès-Boulogne PC (± 1190 *Pernes*). *Paranā* > Péronne SOM (9de *Perrona*, 10de *Parrona*), Péronne, onder Le Cateau N (804 *Parrona*), enz. *Paraniā* > *Praniā* > Prüm (370 kopie 10de *Pronea*, 720 kopie ± 1103 *Prumia*), waaraan Prüm RL.

perk- „schitterend” (cf. Gr. *perknos* „gespikkeld, blauw”) : *Prekanā* > Frechen NR (877 kopie 961 *Frekena*) en Feresques PC (1124 kopie 12de *Frekenes*).

bhan- „schitterend” (cf. Oiers *bān* „wit”, Nl. *boenen*) : *Bhanawiā* > Boneffe NA (1149 *Boneffia*). *Bhanasanā* > Bosen SA (1084 *Bunsena*).

bham- „schitterend” : *Bhamastrā* > Beemster (1083 vals 12de *Bamestra*), waaraan Beemster NH.

2° *dh*, *t* als eerste consonant :

at-, *adh-* „schitterend, uitbuigend” : *Atinā* > Eten NB (850 kopie eind 11de *Atina*). *Adhanā* > Niederaden en Oberaden WF (midden 12de *Adene*). *Adhanawā* > Adenau (992 *Adenoua*), bijrivier van de Ahr. *Adhranā* > Eder (± 115 kopie 9de *Adrana*), bijrivier van de Fulda. Met ablaut *Ātarā* > Oetere (952 kopie 13de *Uotra*), vrij rechtlijnige bijrivier van de Maas, waaraan Op- en Neeroeteren

BL. Met nasaal infix : *Andhiā* > Ande, bijrivier van de Truyère. *Andhanā* > Andenne NA (1101 *Andana*). *Andharnā* > Andres PC (1164 *Anderna*).

(a)tap-, (a)tabh-, (a)dhabh- „schitterend, uitbuigend” : *Tapinis* > Teuven BL (720 kopie 13de *Tofinum*). *Tabhā* > Tève, bijrivier van de Oise. *Tabhulā* > ± 170 kopie 13de *Tabula*, benedenloop van de Schelde; 687 kopie 12de *Tabula*, onbekende beek bij Saint-Hubert. *Dhabhantrā* > Deventer (896 kopie eind 11de *Davantre*, *Daventra*). *Dhabhulā* in de nederzettingsnaam *Dhabhulōs* > Dave NA (1091 *Daveles*). Ablaut *Dhābharā* in de nederzettingsnaam *Dhābharōs* > Doeveren, onder Eten NB (1186 kopie 13de *Dovern*).

(a)tagh-, (a)dhagh- „schitterend” (cf. Nl. *dag*) : *Taghos* > Tago, in Spanje, met goudzand in zijn bedding.

dheibh-, teibh- „schitterend of uitbuigend” : Tiber, in Italië, waaraan Tifernum. Met voorgevoegde *s-* : *Stibharnā* > Stever (10de *Stibarna*), bijrivier van de Lippe, en nederzettingsnaam *Stibharnōs* > Stevern, onder Notuln WF (10de *Stibarnon*), aan haar bron. *Dheibhā* > Dive, bijrivier van de Oise; Dieve, onder Rotselaar B (1215 *Diva*). *Dheibharā* > Dijver, te Brugge (1292 *Divera*). *Dhibharnā* > Desvres PC (1172 *Deverna*, 1215 *Divernia*).

dheidh- „schitterend” : *Dhidhilā* > Dilbeek B (1075 *Dedelbeccha*). *Dhidhilanis* > 670 kopie 10de *Didiloni rivus*, 814 kopie 10de *Didilones*, beek te Recht LK. Met nasaal infix *Dhintarā* > Dinter NB (1139 *Dinter*).

dheiw- „schitterend” (cf. Lat. *diēs* „dag”, met deaspiratie) : *Dhiwion* > Dion (987-91 kopie ± 1070 *Dions*), bijrivier van de Dijle, waaraan Dion-le-Mont en Dion-le-Val B (± 1070 *Dion*); Divion PC (1212 *Divion*).

teil- „schitterend, uitbuigend” ofwel „modderig” : *Teilā* > Dijle (1008 *Thila*) en nevenvorm *Tilā* > 1291

Dele, te Mechelen. *Teilis* > Thyle (966 kopie 15de *Til*), bijrivier van de Dijle, met aan de bron ervan Til, onder Sart-Dame-Aveline.

teir- „schitterend, uitbuigend” ofwel „modderig” (cf. Lit. *tyrai* „moeras”) : *Tirisnā* > Dilsen BL (\pm 365 kopie 13de *Feresne*, 1062 vals eind 11de *Thilesna*), aan een meander van de Maas.

dheubh- „uitbuigend” (cf. Nl. *deuvel* „pin”) ofwel „donker” (cf. Oiers *dub* „zwart”) : *Dhubhis* > Doubs (52 v. C. kopie 9de *Dubis*), bijrivier van de Saône. *Dhubhēā* > Dovie (1080-85 *Duvia*), bijrivier van de Leie. *Dhubhulā* > Deûle (1146 kopie 13de *Doula*), bijrivier van de Leie; Dubbel, bij Dordrecht (1064 kopie 12de eeuw *Duble*); Duffel A (1187 *Dufla*). *Dhubhilarā* > Devel, bij Dordrecht (1064 kopie 12de *Duvelhara*). *Dhūbharā* > Tauber, bijrivier van de Main. Nederzettingsnamen *Dhubharōs* > Doveren NR (1147 *Dovern*); *Dhubharitōs* > Deuverden, onder Nijkerk GL (814 kopie \pm 1170 *Dubridun*); *Dhubharinion* > Douvrin PC (1178 *Dovrin*).

teut-, dheudh-, teudh- „schitterend, uitbuigend” : *Teutā* > Dies (959 *Thyeza*), bijrivier van de Gelbach. *Teutinā* > Deuten, onder Wulfen WF (10de *Thiutina*). *Teudhissā* > Diez RL (790 kopie \pm 920 *Theodissa*). *Dhudhamalā* > Dommel (710 kopie 1191 *Dudmala*), bijrivier van de Dieze. Met nasaal infix *Dhundhabhā* > Donven, onder Flaxweiler GHL (929 *Dundeba*).

teur- „uitbuigend, schitterend” : *Turnapā* > Dworp B (1138 *Tornepia*), in een bocht van een beek. *Turninā* in de nederzettingsnaam *Turninōs* > Deurne A (1161 *Torninis*) en Tourinnes-Saint-Lambert B (1125 *Turninis*) aan een bocht van een beek.

dheun- of *dhan-* „uitbuigend” : *Dhunasā* of *Dhanasā* > Deinze OV (midden 11de kopie 12de *Dunsa*), in een voor-malige meander van de Leie.

dheus- „uitbuigend, schitterend? (cf. *Duisburg, Doesburg*)” : *Dheusā* > Dieze, bijrivier van de Maas. *Dheusōn* > Diesen NB (380 kopie 5de *Deusone*), aan een rechtlijnige beek. *Dhūsā* > Duisbeke, onder Mater OV (1063 *Dusbecca*). *Dhusinā* > Dussen NB (1167 *Dusna*). *Dhusilā* > Düssel, bijrivier van de Rijn te Düsseldorf (± 1178-83 *Dusildorp*).

(a)*tal-* „schitterend” (cf. mhd. *getelle* „mooi” uit *dhel-*) : *Talnā* > Telle, oude naam van de Béthune, Seine-Mar., waarnaar de gouw *Tallawon* > Talou genoemd is. *Talawā* in de nederzettingsnaam *Talawankon* > Thalfang RL (633 vals 10de *Talavanc*).

(a)*tar-*, (a)*dhar-* „schitterend” (cf. Nl. *ster*) : *Trabhanā* > Traben RL (1007 kopie ± 1191 *Travena*). *Tratamaniā* > Dortmund WF (997 *Trutmanna*, 10de *Throtmanni*). *Tratinā* > Druten GL (1167-74 *Truhtene*); Trotten = Troine, onder Boegen GHL (± 840 kopie 10de *Trodana*). *Tarawannā* > Théroouanne = Terenburg PC (± 170 kopie 13de *Tarouanna*). *Tarawaniā* > Terwagne LK (eind 11de kopie 12de *Taruonia*). *Taranis* > Tarn, bijrivier van de Garonne. *Dharā* > Dore, bijrivier van de Allier. *Dhariā* > Doire, in Cantal. *Dharawos* > Drava, bijrivier van de Donau. *Dharwentiā* > Durance, bijrivier van de Rhône. *Dherwentiōn* > Derwent, Engeland (± 730 *Deruentionis*, gen.). *Dharamā* > Drôme, bijrivier van de Rhône (928 *Droma*). *Dharamiā* > Durme, bijrivier van de Schelde (694 kopie 941 *Dormia*).

(a)*tan-*, (a)*ten-*, (a)*dhan-*, (a)*dhen-* „uitbuigend, schitterend” : *Tanaros* > Tanaro, bijrivier van de Po. *Tenarā* > Dender, bijrivier van de Schelde (896 kopie midden 11de *Thenra*). Ablaut *dhān-* : *Dhānubhios* > Donau (52 v. C. kopie 9de *Danubius*).

(a)*tam-* „uitbuigend, schitterend” : *Tamesis* > Teems =

Thames (52 v. C. kopie 9de *Tamesis*), bochtige stroom in Engeland. *Tamarā* > Demer (908-15 kopie 14de *Tamera*), bijrivier van de Dijle met een staartvormige bovenloop; *tam-* „donker” (cf. Nl. *deemster*) is minder waarschijnlijk. *Taminā* in de nederzettingsnaam *Taminōs* > *Tamines* NA (1192 *Tamines*) in een meander van de Samber. *Tamisiā* in de nederzettingsnaam *Tamisiakon* > *Temse* OV (941 *Temsica*, 1114-30 *Thamisia*) aan een bocht van de Schelde.

3° *gh*, *k* als eerste consonant :

ak-, *agh-* „uitbuigend, schitterend” (cf. Gr. *akis* „spits”) : *Akarā* > Agger (1071 *Achera*), bijrivier van de Sieg, waaraan, in een bocht, Agger, thans Overath NR (1076 *Achera*). *Akarōn* > Deux-Acren H (1160 kopie 13de in *superiori Acharone*), in een bocht van de Dender. *Akrinā* > Ekeren A (1157 *Akerne*) aan een kromme beek. Met ablaut *Ākanā* > Oekene WV (eind 11de *Ucna*, 1116 *Hocana*) in een bocht van een beek; cf. Lat. *ācer* „scherp”. *Aghinā* > Eine OV (1071-93 *Eina*, nederzettingsnaam 1089 *Einis*) aan een bochtige beek. *Aghirā* > Aire, bochtige bijrivier van de Aisne.

Met nasaal infix (cf. Lat. *ancus* „met een kromme arm”, On. *anqr* „enge bocht”) : *Angher* > Indre, bijrivier van de Loire (6de *Angerem*, acc.). *Angharā* > Anger (midden 12de *Angera*), kronkelende bijrivier van de Rijn, waaraan Anger, onder Hösel NR (904 *Angoron*); Angre H (1075 *Angra*), aan de Grande Honnelle, die een bochtige bovenloop heeft. *Anghrinā* > Angeren onder Bommel GL (begin 9de kopie ± 1170 *Angrina*). *Anghrisā* > Engelen NB (815 kopie ± 1170 *Angrisa*), aan de bochtige Dieze.

(*a*)*kap-*, (*a*)*ghabh-*, (*a*)*kabh-* „uitbuigend, schitterend” (cf. Nl. *kop*, *gaffel*, Fra. *chevron*) : *Kaprōn* > Cavron (800 kopie 961 *super fluvio Capriuno*), rechtlijnige bijrivier van

de Canche, waaraan Cavron-Saint-Martin PC (1148 *de Cavurone*). Met voorgevoegde *s-* *Skapanā* in de nederzettingnaam *Skapanōs* > Schaffen B (741 kopie begin 11de *Scafnis*, begin 11de *Scaphnon*), aan een bocht van een beek. *Kabhrōn* > Chevron LK (1105 kopie 13de *Kevurun*), in een bocht van de Lienne. *Kabhisā* > Kues RL (1147 *Cobesa*) in een meander van de Moezel. *Kabhranā* > Kobern RL (922 *Cuvernu*) aan een bocht van de Moezel.

Met nasaal infix *kambh-* (cf. Nl. *ham*): *Kambhos* > Kamp (791 *Cambus*), bijrivier van de Donau. *Kambhariōn* > Cambron H (\pm 751 *Cambrione*) aan een haakvormige bovenloop van de Dender.

(*a*)*kagh-* „uitbuigen” (cf. Nl. *haak*, *hoek*, *kegel*): *Kaghinā* > Haine (936-57 *Hangna*), bochtige bijrivier van de Schelde, waaraan Haine-Saint-Pierre (866 kopie 18de *Hagna*) en *Kaghininion* > Hainin.

(*a*)*kej-* „schitteren, uitbuigen”: *Kōiā* > Houille (930 kopie 13de *Huia*), bijrivier van de Maas. *Kōiolos* > Hoyoux, bijrivier van de Maas, aan de monding waarvan *Kōiion* > Hoi = Huy (744 kopie 13de *in Hogio*) ligt. *Kōiolos* > Cojeul (1119 *Coiol*), vrij rechte lijnige bijrivier van de Sensée.

keiw- „schitterend” (cf. Oe. *hiew* „kleur, schoonheid”): *Kiwilā* > Zievel, onder Lessenich-Rißdorf NR (1169 *Ciuele*).

keir- „schitterend” (cf. Iers *ciar* „donkerbruin”): *Kirā* > 926 kopie \pm 1225 *Kira*, thans Hahnenbach, bijrivier van de Nahe, waaraan Kirn RL (966 *Kira*). *Kirinā* > Niederzier en Oberzier NR (10de *Cirina*). *Kirisā* > Kersbeek B (1139 *Kyersbeche*). *Kirisapā* > Kierspe WF (11de kopie 12de *Kirsupu*). Met voorgevoegde *s-* (cf. Got. *skeirs* „helder”): *Skeirā* > Equirre PC (1051 kopie 1775 *Scire*).

kein- „schitterend”. Met voorgevoegde *s-* (cf. Nl. *schij-*

nen) : *Skeinītis* > Schijn, bijrivier van de Schelde (1202 *Scint*). *Skinā* in de nederzettingsnamen *Skinion* > Schinnen NL (1148 *Schinne*) en Schin-op-Geul NL (1152 *Schinna*).

keis-, *gheis-* „schitterend, uitstekend” (cf. Lat. *caesius* „grijsblauw”, On. *geisla* „stralen”) : *Kisiā* > Niederzissen en Oberzissen RL (1173-90 *Zissa*). *Kisindhriā* > 784-91 kopie 10de *Cysindria*, 929-62 *Cisindria*, oude naam van de Molenbeek waaraan Sint-Truiden ligt. *Gheisanā* > Guines PC (808 kopie 961 *Gisna*). *Gheisilapiā* > Gileppe (915 kopie 13de *Geislampia*), bijrivier van de Vesder.

(a)*kew-* „schitterend, uitbuigend” : *Kewā* in de nederzettingsnaam *Kewōs* > Hien onder Dodewaard GL (2de helft 8ste kopie 12de *Hehun*). Met voorgevoegde *s-* : *Skewā* > Schie, bijrivier van de Maas, waaraan Ouwerschie ZH (1162 *Scie*) en Schiedam.

kewel- > *kwel-* : *Kwelawā* > Woluwe B (\pm 1040 *Uuilua*). *Kwelapā* > Wilp onder Voorst GL (9de kopie 11de *Huilpa*). Nederzettingsnaam *Kwelapōs* > Wulpen WV (1142 *Wlpan*) en Wulpen, verdwenen eiland bij Kadzand (1089 *Wlpis*).

kewel- > *keul-* : *Kulā* > Heule (1209 *Huele*), bijrivier van de Leie, waaraan Heule WV (1122 *Hule*).

kewer- > *keur-* : *Kurinā* > Kuurne WV (1197 *Curna*).

kewen- > *keun-* „schitterend, uitbuigend” (cf. Nl. *honig*, *schoon* met voorgevoegde *s-*; Lat. *cuneus* „wig”) : *Keunirā* > Kuinder = Tjonger, waaraan Kuinder OV (1119 *Kuinre*). *Kunis* > Hon, bijrivier van de Haine (10de *Hun*, *Hon*). Nederzettingsnaam *Kunōs* > Cons-la-Grandville MM (begin 12de kopie 13de *Cunis*). *Kunitā* > Honte (1221 *Hunta*), bijrivier van de Schelde, en Hunte, bijrivier van de Weser. *Kunalā* > Houle (962 *Hunela*), bijrivier van de Aa. *Kunasā* > Hunze in Groningen (1309 *Hunesa*), waarnaar de gouw Hunzego (9de kopie 11de *Hunusga*) genoemd

is, en Hoeze onder Aalst OV (966 kopie 15de *Hunsa*). *Kunapā* > Honnef NR (922 *Hunapha*) en Hunnepe bij Deventer. *Kunawiā* > Haneffe LK (1091 *Hunafia*). Namen met *hun* kunnen evenwel ook op *kan* teruggaan.

kewan- > *kwan-* : *Kwantiā* > Canche (723 kopie 961 *Quantia*).

(a)*kal-*, (a)*kel-* „schitterend, uitbuigend” (cf. Nl. *helder*, Lat. *color* „kleur”, Gr. *kallos* „schoonheid”) : *Kalanā* > Calonne (1036 kopie 16de *Calona*), rechtlijnige bijrivier van de Leie, waaraan Calonne-Ricouart PC (1179 *Calona*); Kale (1362 *Caelne*), vrij rechtlijnige bijrivier van de Durme; Challe (\pm 980 kopie 12de *Calla*), nu Eau Rouge, kronkelende bijrivier van de Amblève, blijkens de huidige naam denkelijk „de rode”. *Kalōn* > Halen onder Rheinkamp NR (\pm 300 kopie 7de *Calone*). *Kalamā* > Kolme (1172 kopie 15de *Columa*), waterloop van Veurne naar Bourbourg. *Kalakā* > Holque N (1158 kopie 15de *Holoca*). *Kalisā* > Kelsbeek, bijrivier van de Gete. *Kalantiā* > Colance, bijrivier van de Loire. Met voorgevoegde *s-* : *Skalanawiā* > Escanaffles H (1134 kopie 13de *Scalafia*). *Skaliōn* > Écaillon, rechtlijnige bijrivier van de Schelde (1111 *Escaliun*).

kelp- : *Kelparā* > Helpe (870 *Hilpra*), bijrivier van de Samber.

kalt-, *kaldh-* : *Kaltanā* > Houten UT (9de kopie eind 11de *Haltna*, eind 10de *Haltnon*, dat. plur.). *Kaldhā* in de nederzettingsnaam *Kaldhition* > Hodeige LK (1195 *Holdege*). Met voorgevoegde *s-* : *Skaldhis* > Schelde (52 v. C. kopie 9de *Scaldem*, acc.); hierbij de streeknaam Schouwen, dat. plur. (976 *Scaldis*, 1156 *Scolden*).

(a)*ghel-*, (a)*ghal-* „schitterend, uitbuigend” (cf. Nl. *geel*, *goud*, *gal*, etc.) : *Ghalā* > Geul (1196 *Gola*), bijrivier van de Maas, en Gaal, onder Schaaik NB (1189 *Gala*). *Gha-*

lanā > Galesloot, onder Oudenrijn UT (9de kopie eind 11de *Galana*); nederzettingsnaam *Ghalanōs* > Gahlen NR (10de *Galnon*). *Ghalapā* > Gulp, bijrivier van de Geul, waaraan *Ghalapion* > Gulpen NL (12de *Golopia*). *Ghalisā* > Güls RL (928 kopie 14de *Gulisa*).

ghelbh- (cf. Lat. *galbus* „geelgroen”): *Ghelbhis* > Kyll (370 kopie 10de *Gelbis*), bijrivier van de Moezel.

gheladh- > *gheldh-*: *Gheldhā* in de nederzettingsnaam *Gheldhōs* > Gits WV (1088 *Giddis*). *Gheldhubhā* > Gellep NR (\pm 107 kopie 11de *Gelduba*, 904 *Geldapa*). *Gheldhinā* > Gedinne NA (1028-45 kopie 12de *Geldina*). *Gheldhiōn* > Jodion, bijrivier van de Samber (855 kopie \pm 1170 *Geldione*). *Gheldhaniā* in de nederzettingsnaam *Gheldhania-kon* > Jodoigne = Geldenaken.

gheladh- > *ghladh-* (cf. On. *gladr* „glanzend”): *Ghladhā* in de nederzettingsnaam *Ghladhanōs* > Glons = Glaaien LK (12de *Gladuns*, 1149 *Gladona*). *Ghladhiōn* > Glageon N (1145 *Glaiun*). Met nasaal infix (cf. Mhd. *glander* „glanzend”): *Ghlandhilā* > Gelinden BL.

ghleim- (cf. Ond. *glīmo* „glans”): *Ghliminā* in de nederzettingsnaam *Ghliminōs* > Glimes B (868 kopie 18de *Gliminas*).

ghelew- (cf. Nl. *geel*): *Ghelewā* > Geluwe WV (1187 *Gelua*).

ghalam-: *Ghalminā* > Gelmen = Jamine BL (966 kopie \pm 1191 *Galmina*). *Ghalmarā* in de nederzettingsnaam *Ghalmaration* > Galmaarden = Gammerages B (1164 *Galmardia*).

ghelan-, *ghlan-* (cf. Iers *glan* „rein”, IJslands *glan* „glans”): *Ghlanis* > Glain (670 kopie 10de *Glanem*, acc.), bijrivier van de Amblève, aan de bron waarvan *Ghlania-won* > Glains (720 kopie 13de *Glaniau*) ligt; Geleen (1148 *Glene*), bijrivier van de Maas; Glan, bijrivier van de Nahe,

waaraan Glan PF (870 kopie \pm 920 *Glena*). *Ghlanisā* > Glees RL (1139 *Glensa*).

(*a*)*kar-*, (*a*)*ker-* „schitterend, uitbuigend” (cf. Lit. *kėršas* „bont”, Lat. *curvus* „krom”): *Karis* > Chiers (\pm 576 kopie 9de *Cares*), bochtige bijrivier van de Maas. *Karisis* > Course, vrij rechtlijnige bijrivier van de Canche, ontspringt te Course onder Doudeauville PC (1170 kopie \pm 1215 *Curs*). *Karisis* > Keuze onder Drongen OV (1268 *Curse*), in een scherpe Leiebocht. *Karikā* > Herk (980 *Harcha*), vrij rechtlijnige bijrivier van de Demer. *Karikisā* > Heks BL (\pm 1195 *Hexe*), aan een bijrivier van de Herk. *Karilā* > Harelbeke WV (1035 kopie 2de helft 11de *Harlebeke*, 1042 kopie eind 11de *Herlebecca*). *Karitanā* > Herten NL (1182 *Hertena*). *Karantōn* > Harton onder Lonzée NA (1112-36 *Harenton*). *Kariskā* in de nederzettingsnaam *Kariskōs* > Korsen onder Delft ZH (9de kopie eind 11de *Corscan*). *Kariskarā* > Kersch RL (895 *Carescara*). Met voorgevoegde *s-*: *Skaranā* > Schaarbeek B (1138 *Scarenbecca*).

karbh-, *karp-* (cf. gebergte Karpaten): *Karbhēiā* > Corbie, oude naam van de Ancre (9de *Corbeia*), waaraan Corbie op een langwerpige uitsprong aan de monding in de Somme. *Karbhion* > Corbion onder Leignon NA (873 kopie 13de *Curbionem*) in een bocht van een beek. *Karpinā* > Herpen NB (815 kopie \pm 1170 *Herpina*) in een bocht van een beek; Kerpen NR (870 kopie \pm 920 *Kerpinna*) en Kerpen RL (1136 *Carpena*, 1157 *Kerpene*), telkens aan een bochtige beek. *Karpā* in de nederzettingsnaam *Karpition* > Herpt onder Heusden NB (1108-22 kopie 13de *Harpede*) in een meander van de Maas. Met voorgevoegde *s-*: *Skarbhīs* > Scarpe (\pm 640 kopie 10de *Scarbea*, 809 kopie 9de *Iscarb*), ten dele bochtige bijrivier van de Schelde.

karei- > *krei-*: Crinchon (midden 7de kopie 8ste *Orien-*

tium, acc., 685 kopie 11de *Orientionis*, gen.), vrij rechtlijnige bijrivier van de Scarpe.

(a)ghar-, (a)gher- „schitterend, uitbuigend” (cf. Nl. *grijs*, Gr. *ōchros* „bleekgeel”) : *Gharubhnā* > Garonne (52 v. C. kopie 9de *Garumna*). *Ghermapā* in de nederzettingsnaam *Ghermapion* > 9de kopie eind 11de *Germepi*, onbekend aan de Hollandse IJsel.

gheras- > ghers-, ghras- : *Ghersikā* > Ierseke ZL (980 kopie 15de *Gersicha*). *Ghersitā* > 1038 *Gersta*, voormalige zeearm bij Sint-Winoksbergen. *Ghrasā* in de nederzettingsnaam *Ghrasation* > Grosage H (1156 kopie ± 1280 *de Grosagio*). *Ghrasamā* in de nederzettingsnaam *Ghrasamitōs* > Gorsem BL (1064 *Grusmithis*).

kan- „schitterend” : *Kanapā* > Hennef (948 kopie 12de *Hanapha*), waaraan Hennef NR; Hampe onder Dahl WF (midden 12de *Hanepe*). Nederzettingsnaam *Kanapion* > Hannappes, Aisne (845 kopie ± 920 *Hanapio*).

kanak- (cf. Gr. *knēkos* „geel”, Oi. *kāncana-* „goud”) : *Kanakiōn* > Eis onder Wittem NL (1193 *Hanzon*). *Kanaktā* > Quenast H (1119 kopie 13de *Canatha*, 1219 *Canaste*) en Naast H (1198 *Nasta*), beide aan de westelijke bovenloop van de Zenne. *Kanaktinā* in de nederzettingsnaam *Kanaktinōs* > Quenestines onder Saintes B (866 kopie 18de *Nachtinas*).

kandh-, kant- „schitterend” (cf. Lat. *candēre* „schitteren”, Welsh *cann* „wit, helder”) : *Kandhā*, *Kandhawīā* > Kanne BL (1088 kopie 13de *Canna*, 1158 *Canaphia*). *Kandharā* > Kanner, bijrivier van de Moezel. *Kandhrēiā* > Hédrée, bijrivier van de Wamme (770-79 kopie 13de *Chandregia*). Met voorgevoegde *s-* : *Skantilā* > Schendelbeke OV (868 kopie 18de *Scentlabeke*).

(a)ghan- „schitterend” : *Aghnianā* > 649 kopie 961 *Agniona*, 828 kopie 961 *Ennena*, oude naam van de Aa die

Sint-Omaars bespoelt. *Ghaniā* > Genne onder Zwolle, ook in Genemuïden.

ghandh- : *Ghandhā* > Gande, bijrivier van de Leine. *Ghandharā* > Gander, nu Altbach, bijrivier van de Moezel (768-69 kopie ± 1222 *Gandra*), waaraan Gandern onder Beyren MOS (1096 *Gandra*). Nederzettingsnamen *Ghandharōs* > Genderen onder Eten NB (2de helft 11de *Ganderson*) en *Ghandharankon* > Jandrain B (1179 *Jandrench*).

ghant- : *Ghantalā* > Gantel, in Holland.

(a)*gham-* „uitbuigend” : *Ghamarā* in de nederzettingsnaam *Ghamarition* NB (1075-81 kopie 12de *Gamerthe*) in een bocht van een beek.

(a)*kas-*, (a)*kes-* „schitterend, grijs” (cf. Oe. *hasu* „grijs”) : *Kasā* > Hase, bijrivier van de Ems. *Kasinā* in de nederzettingsnaam *Kasinōs* > Heessen WF (1200 *Hesnen*). *Kesapā* > Hesper (841 kopie begin 10de *Hesapa*), bijrivier van de Ruhr.

(a)*ghas-* : *Ghasanā* > Gaasbeek B (1196 *Gasbeca*). *Ghasaniā* > Jassogne onder Crupet NA (1155 *Jasonie*).

4° *j* als eerste consonant :

ej-, *aj-* „schitterend, inz. roodbruin” :

ejap- > *eip-* : *Eiparā* > Iepere, nu Ieperlee(t), bijrivier van de IJzer, waaraan Ieper (1071-93 *Ipera*, 1114 *Ipris*).

ajadh-, *ajat-* > *aidh-*, *ait-* (cf. Gr. *aithra* „heldere hemel”, *iθaros* „helder”) : *Idharā* > Heure (1008 kopie 13de *Edera*), bijrivier van de Ourthe, waaraan Heure-lez-Marche NA (879 kopie 15de *Heidres*, 946 kopie 15de *Idra*); Heure-le-Romain LK (1125 *Eira*, 1186 *Hoydre*); Erre N (11de kopie 12de *Hedera*); Yvoir NA (1152 *Hore*, 1166 *Oria*). Met nasaalinflix *Indhā* > Inde (8ste kopie 13de *Inda*), bijrivier van de Roer. *Aiturnā* in de nederzettingsnaam

Aiturnōs > Eiteren onder IJselstein UT (10de *Aiturnon*).
Iturnā > Ittre B (877 kopie 15de *Iturna*); Itter, bijrivier van de Maas, waaraan Opitter en Neeritter NL (1200 *Ittera*); Itterbeek B (1176 *Itterbecca*).

ajat- > *jat-* : *Jatiā* > Jette B (1108 *Jetha*, 1117 *Jatenssis*); Jabbeke WV (1003 kopie midden 11de *Iatbeka*); Jabeek NL (1144 *Iabeche*). *Jatarā* > Etterbeek B (966 kopie 15de *Iatrebache*).

(a)*jek-* „uitbuigend, schitterend” : *Jekurā* > Jeker (1096 *Jehora*), bijrivier van de Maas.

ijen- > *ein-* : *Einā* > Opijnen en Neerijnen onder Est GL (993 kopie 12de *Ine*).

ajes-, *eyes-* > *ais-*, *eis-* (cf. Lat. *aes* „koper, brons”, Nl. *ijzer* : roest is roodachtig) : *Aisnā* > Aisne (966 kopie 15de *Aisna*), bijrivier van de Ourthe; Esnes N (1171 *Aisne*); Esen WV (1066 *Esnes*, 1110 *Esna*). *Eisarā* > IJzer (867 kopie 961 *Isera*). *Isarā* > Oise (eind 3de *Isara*), bijrivier van de Seine; Isère, bijrivier van de Rhône. *Isaros* > Isar, bijrivier van de Donau. *Eisalā* > Gelderse IJsel (1ste helft 9de kopie 11de *Isla*); Hollandse IJsel (9de kopie eind 11de *Isla*). *Eisikā* > IJse, bijrivier van de Dijle, waaraan Overijse (1132 *Ysca*); Eisch, bijrivier van de Alzette (960 *Ischa*). *Eisarnā* > IJzeren onder Halen BL (\pm 1050 kopie eind 11de *Iserna*). *Eisanā* > Iwenne, bijrivier van de Lesse (943 kopie 13de *Isna*).

5° *w* als eerste consonant :

aw- „schitterend, uitbuigend” : *Awarā* > Yèvre, bijrivier van de Cher, waaraan Bourges (52 v. C. kopie 9de *Avaricum*).

(a)*wat-*, (a)*wadh-* „uitbuigend, schitterend” (cf. Lat. *vatius* „met kromme benen”) : *Watawā* > Watou WV (1123 *Watherwa*), in een bocht van een bochtige beek. *Watanā* in

de nederzettingsnaam *Watanōs* > Watten N (1072 kopie 15de *Watanas*). *Wadharā* in de nederzettingsnamen *Wadharithion* > Valkenswaard NB (1ste kwart 13de *Wederde*), aan de rechtlijnige Dommel, en *Wadrill* SA (981 kopie 1215 *Waderola*), aan de rechtlijnige *Wadrill*. *Udharā* > Udern = Oudrenne MOS (932 kopie 11de *Udera*), aan een rechtlijnige beek.

(*a*)*wak-*, (*a*)*wek-*, (*a*)*wagh-*, (*a*)*wegh-* „uitbuigend, schitterend” (cf. Oe. *wōh* „krom”, Nl. *wig*; Ohd. *wahī* „schoonheid”) : *Wakalis* > Waal (\pm 115 kopie 9de *Vahalem*, acc., 390 kopie 15de *Vachalis*), heeft een bochtige boven- en benedenloop. Nederzettingsnaam *Weghalinōs* > Wichelen (begin 12de *Wichline*, 1174 *Wighelen*), in een meander van de Schelde. *Wanghiā* > Winge (1218 *Winghe*), bochtige bijrivier van de Demer, in een bocht waarvan Sint-Joris-Winge (1129 *Winga*) ligt. *Wanghinā* in de nederzettingsnaam *Wanghinōs* > Wingene WV (847 kopie \pm 1300 *Wenghinās*), in een bocht van een beek.

awak- > *auk-* : *Aukesanā* > Aisne (370 kopie 12de *Auxona*), bijrivier van de Oise, heeft een bochtige bovenloop.

awes- > *wes-*, *aus-* „schitterend, uitbuigend” (cf. Lat. *aurum* < *ausom* „goud”) : *Wesureghis* > Weser (44 kopie 10de *Visurgis*). *Wesaris* > Vesdre, kronkelende bijrivier van de Ourthe (915 kopie 13de *Veserem*, acc.). *Wesarā* > Vézère, bijrivier van de Dordogne; Wezeren B (1108 *Wesere*), aan een bochtige beek. Nederzettingsnaam *Wesarinion* > Wizernes PC (857 kopie 961 *Wesarinio*), aan de aldaar rechtlijnige Aa. *Wesapā* > Weesp NH (1131 *Wesepa*, 1156 *Wisepa*), aan een bocht van de Vecht. *Wesamā* > Wiesme NA (1078 *Vesma*), aan een vrij rechtlijnige beek. *Ausawā* > Oos RL (\pm 300 kopie 7de *Ausava*), aan een bocht van de Oosbach.

6° l als eerste consonant :

al-, el- „schitterend, uitbuigend” : *Alanā* > Aulne onder Gozée H (868 kopie 18de *Alna*), aan een meander van de Samber; Ahlen WF (1ste helft 9de kopie 11de *Alna*, 10de *Alnon*) aan de licht bochtige Werse. *Alinā* > Ellen NR (893 kopie 1223 *Alina*) aan de rechtlignige Ell; Elene OV (1184 *Elne*) aan een rechtlignige beek. *Alnōn* > Orneau, bijrivier van de Samber, waaraan Onoz NA (\pm 1185 *Olnon*), aldaar rechtlignig. *Alirā* > Eller, bijrivier van de Nahe (868 kopie \pm 1103 *Elera*). *Alintiā* > Ellenz RL (1135 *Elenze*) in een meander van de Moezel. *Alamā* > Alm, bijrivier van de Maas, waaraan Almkerk NB. *Alapā* > Olef onder Schleiden-Eifel NR (1218 *Olfe*) aan een rechtlignige beek. *Alakā* > Alken BL (1078 kopie 13de *Alleca*) aan de rechtlignige Herk. *Alkanā* > Alken RL (915-28 kopie \pm 1222 *Alcana*) aan een vrij rechtlignige beek. *Elaver* > Allier (52 v. C. kopie 9de *Elaver*). *Elanā* > Liane (9de kopie 10de *Elna*). *Elanōn*, bijrivier van de Scarpe (\pm 640 kopie 10de *palus Elnonis*).

alb-, alp- „schitterend, wit” (cf. Lat. *albus* „wit”) : *Albhis* > Elbe (44 kopie 10de *Albis*); Aube (8ste kopie 13de *Albis*), bijrivier van de Seine. *Albhā* > Alf (816 kopie \pm 1100 *Alba*), bijrivier van de Prüm. *Albhalā* > Aubel LK (1141-78 *Albela*); nederzettingsnaam *Albhalinion* > Aublain NA (868 kopie 18de *Alblinium*), aan de Eau Blanche. *Albhaliōn* > Néblon (934 kopie 13de *Albliun*), bijrivier van de Ourthe. *Albhanā* > Alfen onder Appeltern GL (1144 *Alfene*); Teralfene B (1182-86 *iuxta Alfnam*); Olsene OV (814- \pm 820 kopie 941 *Olfne*); Olfen onder Melle OV (797 kopie 941 *Olfne*). *Alpaniā* > Oppagne onder Wéris LX (\pm 1131 *Olpane*).

alat-, alet- „schitterend, uitbuigend” (cf. Oudiers *lathe* „dag”, Lat. *altus* „hoog”) > *alt-* : *Alatanā* > Aalten GL

(828 kopie eind 11de *Aladna*, 1138-39 *Alethnin*), in een bocht van een beek. *Altā* in de nederzettingsnaam *Altion* > Elden onder Elst GL (855 kopie begin 10de *Elti*). *Altiā* > Elz (931-56 *Elza*), kronkelende bijrivier van de Moezel. *Alteiā* > Authie (723 kopie 961 *Alteia*), rechtlijnige stroom, met bij zijn bron het dorp Authie. *Altarā* > Outer OV (1184 *Oltra*), aan een rechtlijnige beek. *Altanā* > Altena WF (1166 *Altena*) in een meander van de Lenne; Outena onder Almkerk NB (1145 *Altena*). *Altinā* in de nederzettingsnaam *Altinōs* > Elten NR (944 *Eltnon*, 1144 *Eltene*, 1200 *Altinensis*) aan de bochtige Oude Rijn. *Altapā* in de nederzettingsnaam *Altapion* > Oteppe LK (1034 kopie \pm 1700 *Altapia*) aan een rechtlijnige beek. *Altarapā* in de nederzettingsnaam *Altarapion* > Otreppe onder Bierwart NA (1190 *Autrepia*); Outrijve (966 *Altaripa*) aan een voormalige meander van de Schelde, met Romaanse reïnterpretatie als *alta rīpa* „hoge oever”.

alet-, *aledh-*, *aladh-* > *let-*, *ledh-*, *ladh-* : *Letiā* > Lit NB 1145 *Litta*) aan een meander van de Maas. *Ledharnā* > Leerne OV (1192 *Lederna*) aan een meander van de Leie; Leernes H (866 kopie 18de *Lederna*); Lienne, vrij rechtlijnige bijrivier van de Amblève, waaraan *Ledharnawon* > Lierneux LK (670 kopie 10de *Ledernao*). Met nasaalinflix *Lendhā* > Linne NL (943 kopie eind 11de *Linne*); Linn onder Krefeld NR (eind 11de *Linne*), aan een meander van een oude Rijnarm. *Lendhinā* > Linden B (1148 *Lindina*) aan een rechtlijnige beek; nederzettingsnaam *Lendhinōs* > Linden onder Bochum WF (10de *Lindinun*). *Lendhapā* > Linnep onder Breitscheid NR (1093 *Linepe*, 1172-78 *Lennepe*, eind 12de *Linnepe*). *Landhā* > Laan (1177 *Lanna*), rechtlijnige bijrivier van de Dijle. *Landhanā* > Landen B (\pm 1050 kopie 11de *Landana*, 1132 *Landinis*). *Landhuwiā* > Landoir (8ste kopie 11de *Landuvius*, 1154 kopie 1274 *Landuvia*).

(a)lek-, (a)lak-, (a)leg-, (a)lagh- „uitbuigen” (cf. kaap Lacinium in Italië) : *Lakiā* > Lek, kronkelende bijrivier van de Maas (777 kopie eind 11de *Lokkia*, 9de kopie eind 11de *Loccha*, 1108 kopie 12de *Lecca*), met dubbele fonetische evolutie : *la* > *lo* resp. *la* met latere umlaut *le*. *Lekiā* > Lesse (770-79 kopie 13de *Licea*, 926 kopie 13de *Letia*), kronkelende bijrivier van de Maas. *Laghitā* in de nederzettingsnaam *Laghitōs* > Leiden ZH (9de kopie eind 11de *Leithon*) en in Leimuiden ZH (1063 kopie begin 12de *Leithemuthon*). Met nasaal infix *Lenghiā* > Linge (893 kopie 1222 *Linguini*, acc., lees *Lingiam*), kronkelende bijrivier van de Waal; cf. Lit. *lenkiū* „buigen”.

(a)lei- „uitbuigen, schitteren” :

leigh- : *Liger* > Loire (52 v. C. kopie 9de *Liger*).

alei-s- (cf. Ofra. *pain alis* „wit brood”) : *Alisanā* > Aleine (± 644 kopie 10de *Alisna*), bijrivier van de Semois. *Alisaniā* > Ossogne onder Thuillies H (972 kopie 15de *Alsonia*). *Alisantiā* > Alzette (370 kopie 10de *Alisontia*), bijrivier van de Sauer. *Alisapā* > Elsaff RL (886 kopie ± 1103 *Elisapha*). *Alisawiā* > 864 *Helsoia*, 1019-30 *Eli-sachia*, onbekend in de gouw Mempiscus. *Lisurā* > Lieser, kronkelende bijrivier van de Moezel (370 kopie 10de *Lesura*, 952 kopie 14de *Lysura*), aan de monding waarvan Lieser RL (817 kopie 13de *Lisura*) ligt.

(a)leiw- „schitterend” (cf. Lat. *lividus* „blauwachtig”, *olīva* „olijf”) : *Leiwā* > Leie (694 kopie 941 *Legia*), bijrivier van de Schelde, met andere fonetische evolutie Lieve.

alew- „schitterend, wit” (cf. Ond. *alund* „witvis”, Lat. *alaua* „elft”) : *Alawā* in de nederzettingsnaam *Alawition* > Elewijt B (1219 kopie ± 1243 *Elewita*). *Alawiā* > Olewigbach, bijrivier van de Moezel, waaraan Olewig onder Trier RL (1038 *Olivia*, 1202 *Olevia*). *Alawaniā* > Allouagne PC (1080-85 *Alewange*, ± 1160 *Aluania*). Nederzettings-

naam *Aluention* > Les Avins-en-Condroz LK (817 kopie 13de *Aluentium*). *Alutos* > Alt (\pm 365 kopie 13de *Alutus*), bijrivier van de Donau.

leuk-, *leugh-* (cf. Gr. *leukos* „glanzend, wit”, Got. *liuhap* „licht”) : *Laukā* > Lauwe WV (1143 kopie \pm 1220 *Lauha*). *Lukarā* > Loker WV (1122 *Locra*). *Lukarnā* > Lokeren OV (1114 *Lokerne*). Denkelijk *Leukā* in de nederzettingsnaam *Leukition* > Lauw = Lowaige BL (1146 *Lude*, 1197 *Le-wege*). *Laughanā* > Lahn (\pm 576 kopie 9de *Laugona*), bijrivier van de Rijn. *Laughinā* > Leine, bijrivier van de Aller.

(het tweede deel volgt in de *Handelingen* 1983)